

انحراف و آفتی بزرگتر از اشعریّت در تاریخ اسلام وجود ندارد

آیت الله رشاد در همایش سید قطب با بیان اینکه در تاریخ اسلام انحراف و آفتی بزرگتر از اشعریّت وجود ندارد، گفت: جریان نواعتزالی، فرار از اشعریّت است، ولی نتوانسته به عقلانیت دقیق و استوار برسد.

آیت الله رشاد در همایش سید قطب با بیان اینکه در تاریخ اسلام انحراف و آفتی بزرگتر از اشعریّت وجود ندارد، گفت: جریان نواعتزالی، فرار از اشعریّت است، ولی نتوانسته به عقلانیت دقیق و استوار برسد.

به گزارش خبرنگار مهر، آیت الله علی اکبر رشاد، عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی و رئیس پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، عصر روز گذشته ۲۶ بهمن ماه در همایش بازخوانی و بررسی دیدگاه های سید قطب که به همت کانون اندیشه جوان، موسسه اشراق و نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه تهران در تالار علامه امینی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران برگزار شد در مورد «کاستی جریان و طیف اعتزال نو» به ارائه سخن پرداخت.

رشاد در ابتدای سخنانش با اشاره به اینکه در تاریخ اسلام انحراف و آفتی بزرگتر از اشعریّت وجود نداشته است، گفت: در طول تاریخ و در طی جریان های غالب و مسلط میان امت اسلامی بعد از ائمه اربعه اهل سنت، اجتهاد تعطیل شد و این به دلیل غیاب عقل بود چون گوهر اجتهاد، عقلانیت است. جان و جوهر روشنفکری، عقلگرایی است و اشعریّت تفاوت جوهری و ذاتی با روشنفکری دارد، در واقع نوعی سفاکت کلامی است. افزون بر ۱۰ قرن اکثریت امت اسلامی گرفتار این آفت بوده اند. پیامد نگرش اشعری، انسداد اجتهاد بوده است.

وی افزود: طی دو قرن اخیر افرادی به عنوان مصلح و دلسوز امت اسلامی به چاره اندیشی این معضل اهتمام کردند و در چاره جویی این مورد که با مقوله اشعریّت چه کنیم به این نتیجه رسیدند که احیای اعتزال تاریخی میسر نیست؛ لذا جریانی را بنا نهادند که منتهی به پیدایش طیف اعتزال نو شد.

رئیس پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، نواعتزال گرایی را تلاشی برای زدودن آثار سوء تفکر اشعریّت بر جامعه اسلامی عنوان کرد و بیان کرد: البته جریانه ها و پیروان نواعتزال گرایی یک دست نیستند. مباحث شان چندان شفاف نیست و نتوانستند مکتبی را بنیان گذاری کنند بلکه در مجموع می توان گفت یک رویکرد معرفتی است.

وی مشکل اساسی اشعریّت را فقدان دستگاه فلسفی و عقلانیت کارآمد در مبنا دانست و با اشاره به منطق کارآمد در مواجهه با دین در دو افق فهم و عقل دینی، اظهار داشت: نو اعتزال گرایی که تصور می کرد باید جایگزین اشعریّت شود از نقاط ضعفی رنج می برد.

رشاد عنوان کرد: مشکل اساسی اعتزال تاریخی، تک ساحتی نگری در حوزه منطق درک دین بود. اصرار بر نقش منحصر عقل، منجر به تک ساحتی اندیشی شد. این نقطه ضعف در اشعریّت هم هست. مشکل اساسی جریان اعتزال تاریخی و اشعریّت در این است که فاقد دستگاه فلسفی کارآمد اند که جامع نگر و واقع گرا باشد.

وی با بیان اینکه در مقام منبع معرفت، یک مجرا و ابزار را محور قرار دادن، آفت اساسی است، گفت: معتزله عقل و اشعریه، حدیث را مبنا قرار دادند. در اعتزال نو عقلانیتی خودبنیاد اما سطحی نگر شبیه عقلانیت ابزاری مورد توجه است. در اعتزال تاریخی نیز نوعی عقل خودبنیاد محور توجه بود.

آیت الله رشاد در انتقاد به آثار سید قطب، مواجهه انتقادی را نوعی تکریم محسوب کرد و تصریح کرد: در آثار سید قطب هیچ اثری که بتواند منشأ تفکر معرفتی شود نمی یابید. وی نتوانست آرای عمیق و آثار فاخر تولید کند. آفت دیگر این آثار فقدان روح حماسی در آنهاست. یک روح محافظه کاری در عملکرد مجموعه طیف اعتزال نو به چشم می خورد. زود عقب نشینی می کنند. زود دچار تفرقه می شوند. در مجموعه اخوان المسلمین عناصر فراوان افراطی و تفریطی وجود دارد. محمد قطب برادر سید قطب به آل سعود پناه آورده و آنجا زندگی می کند. زمانی به محضر مقام معظم رهبری (حفظه الله) نقل کردم که برادر سید قطب به آل سعود پناه برده است. مقام معظم رهبری (دامت برکاته) گفت که اینها مرد عمل نیستند!

رئیس پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی تأکید کرد: جریان اعتزال نو که سید قطب به آن تعلق دارد فاقد دستگاه فلسفی در حوزه مبانی، فاقد منطق کارآمد و فاقد حماسه است. شاید فروپاشی نظام های بهار عربی ناشی از فقدان همین دستگاه گسترده و کارآمد و فقر روح حماسی باشد.

رئیس حوزه علمیه امام رضا (ع) تصریح کرد: جریان نواعتزالی، فرار از اشعریّت است، ولی نتوانسته به اعتزال تاریخی و عقلانیت دقیق و استوار برسد. زمانی که می گوئیم فقر فلسفی، فقط فلسفه به معنای متافیزیکی را مدنظر نداریم بلکه نوعی عقلانیت است و توجه به شأن انسانی را در نظر داریم. در مجموع جریان اعتزال نو با یک فلسفه دین جامع مواجه نیستیم، نتیجه این است که آراء این جریان نیز سست، سطحی و غیر فاخر است. بنابراین جریان اعتزال نو نیز نتوانسته تحول عمیقی در اسلام و جهان اسلام ایجاد کند.